

TIKUVCHILIK FANLARINI O'QITISHDA FAOL TA'LIM USULLARIDAN FOYDALANISH USLUBLARI

Xolikova Dilafruz Abdumannopovna

Farg'ona viloyati Farg'ona transport va servis texnikumi "Tikuv buyumlarini tikish texnologiyasi" fani o'qituvchisi

Anotatsiya: professional ta'lim va kasb-hunar maktablarida tikuvchi kasbini o'rgatishda o'qitiladigan tikuv buyumlarini loyihalash, kostyum kompozitsiyasi, kostyum kreativ grafikasi, tikuvchilik materialshunosligi, tikuv jihozlari fanlarida qo'llaniladigan faol ta'lim usullariga yoritilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik mahorat, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, sinkveyn, qora quti, nima uchun?, T-sxemasi, toifalash jadvali, dumaloq stol, so'z o'yini, chalkashtirilgan mantiqiy zanjir.

Ta'lim tizmidagi yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash kabi murakkab va ko'p qirrali vazifalarini muvaffaqiyatli hal etishini faqat malakali, yuqori pedagogik mahoratga ega bo'lgan o'qituvchi bilan amalga oshirish mumkin. Ammo pedagog mahorat tug'ma talant yoki nasldan naslga o'tuvchi xususiyat emas, balki u izlanish ijodiy mehnat orqali qo'lga kiritiladigan yutuq hisoblanadi.

Ta'lim-tarbiya jarayoniga ilg'or texnologiya va innovatsiyalar shiddat bilan kirib kelmoqda.

Pedagogik texnologiya-ta'lim usuli ma'lum ma'noda ta'lim tarbiya jarayonlari vositalari shakl va vositalari, shakl va metodlari majmui hamda ta'lim va tarbiya jarayonlarini optimal tashkil etishdir.

Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda ta'lim sohasida katta tajriba to'plangan bo'lib, tajriba asoslarini tashkil etuvchi ushbu metodlar interfaol metodlar nomlari bilan yuritilmoqda.

Zamonaviy kasb-hunar maktablarida o'quvchilarga bilim va ko'nikmalar berishda yangi pedagogik texnologiya, masofaviy ta'lim va texnikaning oxirgi yutuqlarini qo'llash hamda birgalikda qo'shib olib borish katta ahamiyat kasb etadi.

O'qitish jarayonida ta'limning interfaol metodlardan foydalanish o'quvchi faolligini oshishiga, mustaqil fikrlashga, mustaqil qarorlar qabul qilishga, o'z qobiliyati imkonini yetarli yuzaga chiqarishga yordam beradi.

Quyida maxsus fanlarda interfaol usullarni qo'llash bo'yicha namunalar keltirilgan va ularni barcha o'qituvchilar mavzu mazmunidan kelib chiqib o'z faoliyatlarida tadbiiq etishlari mumkin.

Sinkveyn usuli.

Sinkveyn- fransuz tilida "5 qator" ma'nosini bildiradi.

Sinkveyn- malumotlarini sintezlash (bir butunga keltirish)ga yordam beradigan qofiyalanmagan sh'er bo'lib, unda o'rganilayotgan tushungan to'g'risidagi axborot yig'ilgan holda, o'quvchi so'zi bilan turli variantlarda turli nuqtai nazar orqali ifodalanadi.

Sinkveyn tuzish jarayoni mavzuni yaxshiroq anglashga yordam beradi.

Sinkveyn tuzish qoidasi.

1-qator: Mavzu bir so'z bilan ifodalanadi(odatda ot talanadi.)

2-qator: Mavzu 2ta sifat bilan ifodlanadi.(2ta sifat yoziladi.)

3-qator: Mavzu doirasidagi hatti-harakatni 3ta so'z bilan ifodalanadi.(3ta fe'l yoki ravishdosh yoziladi.)

4-qator:Mavzuga nisbatan munosabatni anglatuvchi va 4ta so'zdan iborat fikr yoziladi.(4ta so'zdan iborat jumla yoziladi.)

5-qator: Mavzu mohiyatini takrorlaydigan, ma'nosi unga yaqin bo'lgan bitta so'z yoziladi.(mavzuga sinonim so'z yoziladi.)

Sinkveynlar quyidagi hollarda juda foydali bo'ladi:

- O'quvchilar tushunchalarini yig'indisini baxolash sifatida;
- Ijodni taqdim etilishining vositasi sifatida.

Sinkveyn usuliga ilova

T- jadvali.

Ushbu usul bir tushuncha hodisani ikki tomonini (ijobiy va salbiy) tahlil qilib chiqishga imkon beruvchi usuldir. Bu sxema quyidagi ko'rinishiga ega(shaklidan kelib chiqib shunday nomlanadi);

Kimyoviy tolalar

Ijobiy tomoni.

Kam xarajat bilan boshlang'ich xom asho olish mumkin;

Tolalar ishlab chiqarish kam mablag' talab qilinadi;

Olinadigan tolalarni xossalari oldindan rejalashtirish mumkin;

Ko'rinishi chiroyi, bir qarshda o'ziga jalb qiladi;

Bo'yash jarayoni oson, bo'yoq o'z xususiyatini uzoq vaqt saqlab turadi

Salbiy tomoni.

Inson salomatligiga salbiy ta'siri ko'p;

Tibbiyot sohasida qo'llahilmaydi;

Kapron tolasi issiqqa chidamsiz, gigroskopikligi past;

Mis-ammiak tolasini olish uchun ko'p mablag' talab qiladi'

Sintetik tola kapron tolasi juda silliq, yashi ilashmaydi, ishqalanish kuchikam, o'ziga kam namlikni tortadi;

Lavsan tolasining gigroskopik xususiyati yomon;

So'z o'yini.

O'quvchilarning o'z kasbiy fani bo'yicha so'z boyligining aniqlash maqsadida "So'z o'yini" o'tkazish mumkin. O'yin sharti: so'z iboralaridan uning oxirgi harfidan boshqa so'z topish. O'yinning borishi.

Har ikkala guruh alohida qatnashadi. O'quvchilar doira shaklida joylashadilar. So'zning oxirgi harfidan tezlik bilan so'z topishi kerak, uning topgan so'zining oxirgi harfidan sherigi so'z topishi kerak, aks holda tutilsa yoki o'ylab qolsa o'tirish kerak. Shu tariqa o'yin oxirida bir o'quvchi qoladi va rag'batlantiriladi. Qaysi guruh ko'proq davom ettirsa shu guruh g'olib deb topiladi.

Masalan:

Dumaloq stol metodi.

Topshiriq yozib qo'yilgan stolni davra bo'ylab o'tkaziladi, har bir o'quvchi o'zining javob variantini yozib qo'yadi va varaqni boshqa o'quvchiga uzatadi. Hamma o'quvchilar o'z javoblarini yozib qo'yishadi, keyin muhokama bo'ladi, noto'g'ri javoblarni o'g'iriladi, to'g'ri javoblarning soniga qarab o'quvchilarga baho beriladi, bu metod faqat yozma shaklda emas, balki og'zaki shaklda ham bo'lishi mumkin. Ketma-ket berilgan javoblar uzilmasligi kerak.

Soat millari texnologiyasini to'ldiring maishiy tikuv mashinalari

O'tgan zamonda

Tashqi ko'rinishi juda sodda, oddiy, detallari va mexanizmasi yaxshi takomillashtirilmagan ishlash qiyin, ish asosan qo'lda bajarilardi, ish unumi past, vaqt ko'p sarflanardi, ishchini toliqtirardi edi.

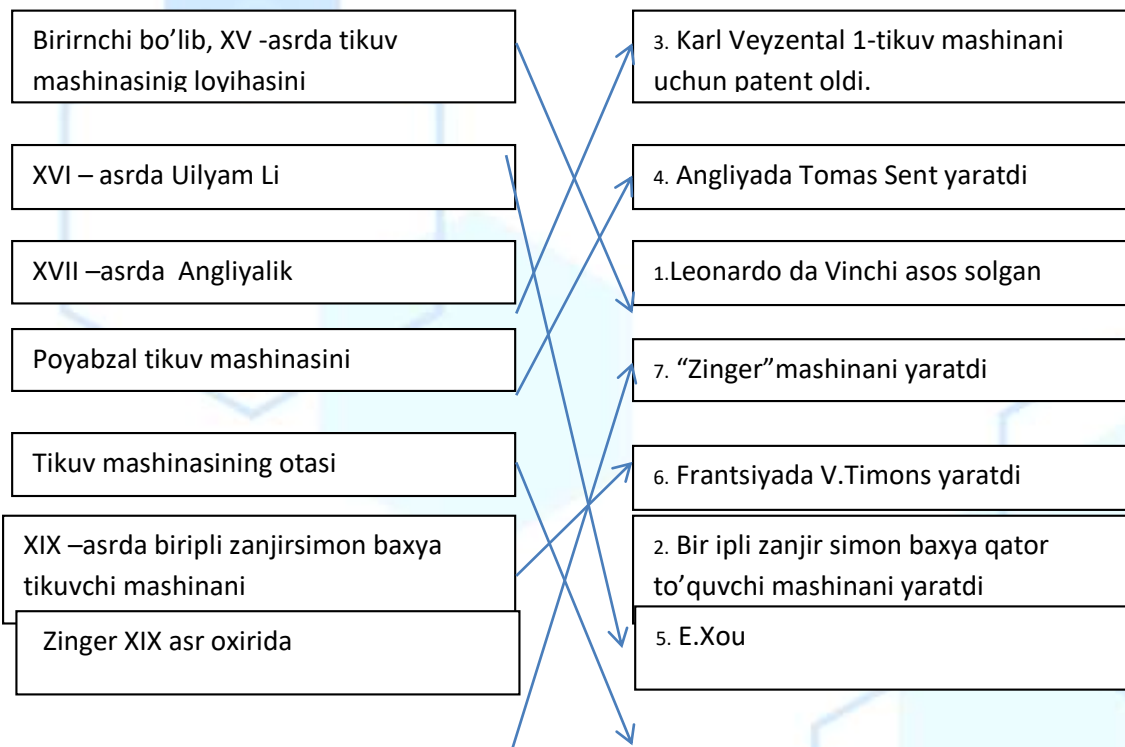
Hozirga zamonda

Tikuv mashinada elektronika qo'llash, mikro kompyuterlar orqali dasturlashgan holda tikuv ishlari bajarilmoqda. Mashina imkoniyatlari kengaymoqda, vaqt kam sarflanadi, unumdorligi yuqori.

Kelgusi zamonda

Barcha mashinalar robotlashtiriladi, bichish-tikish ya'ni barcha jarayonlar mashina yordamida bajariladi, ip bilan tikish o'rnini yelim bilan biriktirish usuli qo'llaniladi, to'quv va tikuv mashinasi takomillashtirilib o'lchov bo'yicha choksiz kiyim yaratiladi.

Quyidagi chap ustunda berilgan so'zlarning mos ta'rifni o'ng ustundan toping va strelka bilan ko'rsating.

„Qor bo'roni“ usuli

Ikki guruh talaba bir muammo yoki vaziyatni eng ko'p miqdorda to'g'ri javob olish maqsadida birgalikda muhokama qilishadi.

Masalan, tikuv mashinasida sodir bo'ladigan nuqsonlar va ularni bartaraf etish yo'llari savoli beriladi. Har bir to'g'ri javob „yumoloqlangan qor“ ko'rinishida shu guruhga ball tariqasida yozib qo'yiladi. Eng ko'p ball olgan guruhga a'lo baholar qo'yiladi.

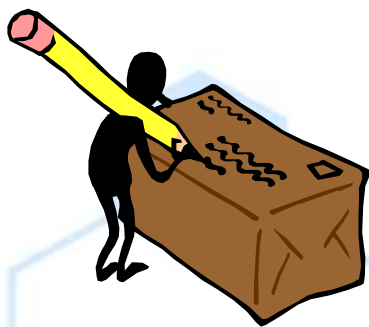
Chalkashgan mantiqiy zanjir usuli

Ushbu usul hodisaning sabab-natija bog'lanishlarini o'rganishda qo'llaniladn.

O'tkazilish tartibi:

O'quvchilar etiboriga o'rganilayotgan faktlar (jarayonlar, hodisalar) to'plami sabab natija yoki xronologik tartibi buzilgan holda beriladi. Vazifa: ularni tartib bilan joylashtirish. Faktlarni o'zaro bog'lash uchun o'quvchilar qo'shimcha so'zlarni qo'llash matn ham tuzishlari mumkin.

Masalan: qaviq, teshiklar, igna, gazlama, baxya. Gazlamada igna hosil qilgan qo'shni teshiklar orasida iplar chalishuvining bitta tugallangan davri qo'lda bajariladigan bo'lsa, qaviq deyiladi, mashinada bajarilgani esa baxya deyiladi.

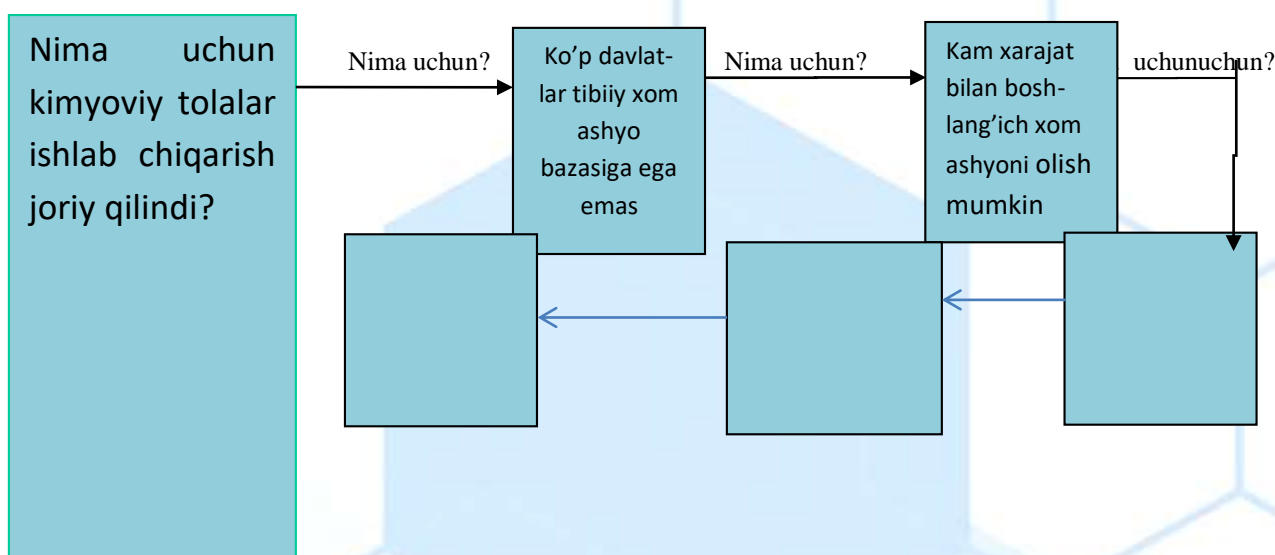
„Qora quti” metodi.

Ekspert ichiga o'quvchilarga noma'lum narsa solingan „qora qutini ” olib kiradi. O'quvchilar bu narsaning nimaligini topishlari va o'z javoblarini batafsil asoslab berishlari kerak. Ekspert qisqacha izohlarni o'quvchilar diqqatiga havola qiladi.

Masalan, bu buyum taxminan XIII-asrlarda paydo bo'lgan bo'lib, dastlab shox, baliq suyaklaridan ishlatilgan. Qadimgi Misr vayronalaridan xatto toshdan yasalganlari ham topilgan. So'ngra u temir bronzadan yasalgan. Keyinchalik po'latdan tayyorlanadigan bo'ldi. Birinchisi po'latdan Germaniyaning Nyurberg shahrida tayyorlangan. Davrlar osha takkomillashib, hozirgi kunga kelib yuqori navli po'latdan turli o'lchamlarda ishlab chiqarilmoqda. №1 dan №12 nomerlari bor. Sirti silliq, uchi nayzali o'tkir, ko'zi ovvalsimon teshikli. Bu buyum bo'lmasa tikuvchi buyum detallarini biriktirish, ko'klash, kashta ishlarini bajara olmaydi. (Qora qutida qo'l ignasi bor.)

“Nima uchun” sxemasi

“Nima uchun” sxemasi-muammoning dastlabki sabablarini aniqlash bo'yicha fikrlar zanjiri. Tizimli, ijodiy, tahliliy fikrlashni rivojlantiradi va faollashtiradi. Muammoni aniqlash, uni hal etish, tahlil qilish va rejalashtirish jarayonida qo'llash mumkin.

Toifalash jadvalini tuzish

Toifa-xususiyat va munosabatlarni muhimligini namoyon iluvchi (umumiy) alomat. Ajratilgan alomatlar asosida olingan ma'lumotlarni birlashtirishni

ta'minlaydi. Tizimli fikrlash, ma'lumotlarni tuzilmaga keltirish, tizimlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Тоифалаш jadvali Yigirish usullarini tasniflanishi

Yigirish usullari	Yigiriladigan tola turlari	Yigirilgan ipning xossalari
Taroqli usulda yigirish	Jun paxta, tabiiy ipakning uzun tolalari qayta ishlanadi.	natijada bir tekis, zich va silliq ingichka ip hosil bo'ladi
Apparat usulda yigirish	Paxta va junning kalta tolalaridan ip yigiriladi	Yo'g'on, bo'sh, yo'g'onligi jihatidan notekis bo'lgan apparat ipi olinadi.
Karda usulda yigirish	Uzunligi o'rtacha paxta va shtapel tolalardan o'rtacha yo'g'onlikdagi ip yigiriladi.	Taroqli usuldagiga qaraganda notekisroq va dag'alroq karda ipi olinadi

Xulosa o'rnida aytmochimanki har qanday mashg'ulot turi asosiga o'quvchilarga ta'lim tarbiya berishni, ularning ma'naviy olamiga yangilik olib kirishni shu payitgacha hosil bo'lgan bilim ko'nikma va malakalarni rivojlantirishni, o'quvchilarni kasbiy yo'lanishi bo'yicha fanning yangi qirralarini egallashini maqsad qilib olishi kerak. Har qanday maqsadga erishish uchun esa o'qituvchi izlanish va dars turini to'g'ri tanlab olishi zarur. Dars jaroyonida innovatsion texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarni mustaqil fikirlashga, o'zgaralar fikrini hurmatlashga, ijodiy izlanishga undaydi.

Foydalangan adabiyotlar

1. Lyudmila Vladimirovna Golish, Dilfuza Mirakbarovna Fayzullaeva. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish: O'quv- uslubiy qo'llanma.- T.: Iqtisodiyot, 2010. N.N. Azizxujaeva. Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat. T. 2003y.
2. Mamedov K. va b. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik maxorat. T. 2003y.
3. T.A.Ochilov, N.G.Abbosova, F.J.Abdulina, Q.I.Abulniyozov "Gazlamashunoslik" T, Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 2003y.
4. T.A.Ochilov, B.B.Axmedov, S.SH.Tashpulatov "Tikuvchilik materialshunosligi" T, "SHarq" nashriyoti, 2007-2008y.
5. Q.Olimov. "Tikuv korxonasi jihozi va uskunalari" Turon - Iqbol" T; 2003 yil
6. Saida Fazliddinova "Maxsus rasm" Toshkent, "Cho'lpon" matba ijodiy uyi "Toshkent 2017y.